

Valtuustoaloite / Maksuton ehkäisy alle 25-vuotiaille, valtuutettu Seppo Sorvari, Raahen vihreiden valtuustoryhmä

Kaupunginhallitus 07.12.2021 § 450

738/00.01.04/2021

Valmistelija Va. hallintojohtaja Ritva Mattila

Valtuutettu Seppo Sorvarin esittämä Raahen vihreiden valtuustoryhmän valtuustoaloite 27.9.2021:

Hallitus toteuttaa maksuttoman ehkäisyn kokeilun alle 25-vuotiaille nuorille. Kokeilussa nuori voi saada maksutta joko ehkäisykierukan, -kapselin, -pillerit tai kondomeja. Ehkäisy palveluja voidaan tuoda koulu- ja opiskeluterveydenhuollon yhteyteen ja kokeilla liikkuvia tai jalkautuvia palveluita. Haku kokeiluun on käynnissä ja jatkuu 15.10.2021 asti.

Valtuustossa on tehty asiasta kaksi kertaa aloite viime kaudella. Aloite ei ole johtanut toimenpiteisiin, perusteluina kokeilun korkeat kustannukset.

Miksi maksuton ehkäisy?

Maksuton ehkäisy on tutkitusti tehokas tapa vähentää abortteja ja seksitauteja sekä vahvistaa nuorten seksuaalioikeuksia. Jokaisella nuorella on oikeus turvalliseen ehkäisyyn ja laadukkaaseen ehkäisyneuvontaan. Kaikilla nuorilla ei ole varaa ostaa kondomeja tai ehkäisy pillereitä. Maksuton ehkäisy vahvistaa nuorten yhdenvertaisuutta ja oikeutta päättää omasta kehostaan.

Kuka voi hakea mukaan kokeiluun?

Mukaan voivat hakea sellaiset kunnat ja kuntayhtymät, joissa nuorille ei vielä tarjota maksutonta ehkäisyä tai ehkäisy palveluiden tarjoamisessa on selkeitä kehittämistarpeita. Maksuton ehkäisy on osa Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaa.

Mitä kunnalle korvataan kokeilussa?

Kaikki kokeilussa annetut ehkäisyvälineet kustannetaan valtionavustuksesta. Lisäksi avustusta voi käyttää palvelujen kehittämiseen ja henkilökunnan kouluttamiseen.

Lisätietoa:

Maksuttoman ehkäisyn kokeilu, THL:n ohjeet:

<https://soteuudistus.fi/documents/16650278/87691278/LIITE+3+Maksuttoman+ehk%C3%A4isyn+kokeilu.pdf>

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus –ohjelman täydentävä valtionavustushaku 2021:

Ylläolevan perusteella esitän, että Raahen kaupunki ja/tai Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä hakee maksuttoman ehkäisyn kokeiluun. Asiassa on syytä tehdä nopea ratkaisu, sillä hakuaika kokeiluun päättyy 15.10.2021.

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän yhtymähallitus 24.11.2021 § 146:

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymälle on osoitettu useita valtuustoaloitteita maksuttoman ehkäisystä alle 25-vuotiaille. Viimeisimmät aloitteet ovat tulleet Siikajoen kunnasta valtuutettujen Tervakankaan ja Eskolan valtuustoaloitteena ja Raahen kaupungista Seppo Sorvarin /Raahen Vihreiden valtuustoryhmän valtuustoaloitteena.

Kaikki valtuustoaloitteen tekijät ovat esittäneet, että Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä tarjoaa maksuttoman ehkäisyn, niin kondomit kuin hormonaalinen ehkäisy, maksutta alle 25-vuotiaille. Lisäksi Seppo Sorvarin / Raahen Vihreiden valtuustoryhmän aloitteessa on tuotu esille mahdollisuus hakea rahoitusta maksuttoman ehkäisyn kokeiluun Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen valtionavustuksia täydentävä haun yhteydessä.

Tausta

Väestöliitto on suosittanut kuntia jo vuonna 2006 ilmaisen ehkäisyn järjestämisestä alle 20 -vuotiaille. Lisäksi valtakunnallisessa STM:n ohjelmassa (Edistä, ehkäise ja vaikuta vuosille 2014-2020) painotetaan kuntien tukea alle 25-vuotiaiden ehkäisyvälineiden hankinnassa.

Vuoden 2021 kouluterveyskyselystä käy ilmi, ettei 17 % perusopetuksen 8. ja 9. lk, 7 % lukiolaisista ja 11 % ammattioppilaitoksessa opiskelevista ollut käyttänyt mitään ehkäisyä viimeisimmässä yhdynnässään. (Kouluterveyskysely, 2019).

Vuoden 2019 raskaudenkeskeytysrekisteristä käy ilmi, että alle 20-v – 39 % ja 20-24-v – 34 % ei ole ollut mitään ehkäisyä ennen raskaudenkeskeytystä. Kaikista raskaudenkeskeytyksistä 37,3 % tehtiin naisille, joille on tehty vähintään yksi keskeytys jo aiemmin. (Raskaudenkeskeytysrekisteri, 2019).

Oulun kaupungilta saatujen tietojen perusteella alle 25-vuotiaille myönnettyjen ehkäisyvalmistekulut (pillerit, kapselit, kondomit ja kierukat) vuonna 2020 olivat 111,60 euroa/henkilö ja ajalla 1-10/2021 106,18 euroa / henkilö. Ikäluokasta asiakkaana oli noin 6,5 %.

Jälkiehkäisy-osuus

Jälkiehkäisyn valmisteet ovat itsehoitovalmisteita. Jälkiehkäisyn käytön tarkoitus on vähentää ei-toivottuja raskauksia ja raskaudenkeskeytyksiä.

Suomalaisista jälkiesiintymisen käyttäjistä 65 prosenttia on alle 25-vuotiaita ja 82 prosenttia sellaisia, jotka eivät ole synnyttäneet.
(www.avainapteekki.fi)

Valtaosalle jälkiesiintymisen tarvisijoista kokemus on hämmäntävä. Tämän takia jälkiesiintymispalvelujen asiallinen tarjonta parantaa luottamusta ja myöhempien ehkäisypalvelujen käyttöä. Kunnan terveystyö on luonnollinen paikka, jossa voidaan tarjota tämä ehkäisy nuorille.

Jälkiesiintymismenetelmien tehosta ei ole lumekontrolloituja tutkimuksia, joten ei tiedetä, kuinka suuri osa naisista olisi tullut raskaaksi ilman jälkiesiintymistä. Raskaustulokset ovat levonorgestrelillä 1-3 %, ulipristaalilla 0,9-2,6 %.(Glasier AF, Cameron ST, Fine PM ym. Ulipristal acetate versus levonorgestrel for emergency contraception: a randomised non-inferiority trial and meta-analysis. Lancet 2010;375:555-62).

Kuparierukka on kaikista jälkiesiintymismenetelmistä selvästi tehokkain: sen raskaustulokset on 0,09 %. Kuparierukka hoitaa tehokkaasti myös jatkoehkäisyä. (Cleland K, Zhu H, Goldstuck N et al. The efficacy of intrauterine devices for emergency contraception: a systematic review of 35 years of experience. Hum Reprod 2012;27(7):1994-2000. Cheng L, Che Y, Gulmezoglu AM. Interventions for emergency contraception. Cochrane Database Syst Rev 2012;(8):CD001324)

Sukupuolitautilien esiintyvyydestä

THL:n raportissa Tartuntataudit Suomessa 2020 käy ilmi, että mm. klamydiatartunnat Suomessa painoutuivat naisiin (58 %) ja nuoriin aikuisiin 15-29-vuotiaisiin (79 %). Määrä ylitti hieman edellisen vuoden tapausmäärän ja oli suurin koskaan tartuntatautirekisteriin ilmoitettu vuosittainen määrä. Korkein ilmaantuvuus oli 20-24 -vuotiaiden ikäryhmässä. Naisten tartunnat painottuvat nuorempiin ikäryhmiin kuin miesten: naisten tartunnoista 27 % todettiin alle 20-vuotiailla, kun miehillä vastaava osuus oli 13 %. Klamydiasta ei tehdä tartuntatautirekisteriin lääkärin ilmoitusta, joten tarkempaa tietoa tartuntatautista ja tartuntamäärästä ei ole.

Myös tippurin osalta on samansuuntaiset luvut kuin klamydiatartunnoissa.

Hormonaalinen ehkäisy ja seksitaudit

Hormonaalinen ehkäisy ei suojaa seksitaudeilta niin kuin kondomi tekee. Hormonaalisen ehkäisyn on kuitenkin todettu vähentävän kohtu- ja munasarjatulehduksia 50 %:lla, koska kohdunkaulakanavan lima muuttuu hormonaalista ehkäisyä käyttävällä paksummaksi estäen infektion nousun (Drife J. Adv Contracept. 1990 Dec;6 Suppl:15-25). Siten jatkossa hormonaalista ehkäisyä käyttävien ja klamydian sairastaneiden riski lapsettomuusongelmiin olisi pienempi.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että OC: n käyttö lähes kaksinkertaistaa sekä klamydian että gonokokki-infektion esiintyvyyden

kohdussa. OC-käyttö on kuitenkin perinteisesti liittynyt PID-riskin pienenemiseen 50 prosentilla. Oraalisen ehkäisymenetelmän suojaava vaikutus PID:ää vastaan rajoittui naisiin, jotka käyttävät ehkäistablettia yli 12 kuukauden ajan; oraalisten ehkäisyvalmisteiden aiempi käyttö ei ollut suojaavaa vaikutusta PID: ään. (Rubin GL, Ory HW, Layde PM, Am J Obstet Gynecol. 1982;144(6):630.)

Yhteenveto

Kaikelle syntyvälle kustannukselle ei voida osoittaa ja laskea rahallista arvoa. Nuorelle naiselle raskauden keskeytyskokemus voi olla hänen mielessään elämän loppuun saakka. Nuorena asia voidaan sivuuttaa sitä ajattelematta, mutta tulevaisuudessa suunniteltujen raskauksien tullessa ajankohtaiseksi, asia voi vaatia uudelleen käsittelyä ja jopa ulkopuolisen apua henkisen tasapainon ja hyvinolon saavuttamiseksi. Hormonaalinen ehkäisy jää aina tytön/naisen maksettavaksi kuin myös raskaudenkeskeytys ja varsinkin siitä aiheutuva psyykinen taakka naiselle loppuelämäksi.

Mikäli Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä siirtyy maksuttomaan raskauden ehkäisyyn alle 25-vuotiaille niin, raskauden keskeytyksistä aiheutuva inhimillinen hätä vähenee. Vuosittainen talousarvioon todennäköinen tarvittava lisärahoitus (arvio) valtuustoaloitteen mukaiseen maksuttomaan raskauden ehkäisyyn siirryttäessä on n. 36 388 euron luokkaa, kun ehkäisyvalmiste varataan 10 % ikäryhmistä.

Syksyn Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden valtionavustuksia täydentävässä haussa rahoitus oli tarkoitettu hyvinvointialueiden hankkeille ja niiden alueiden kuntayhtymille ja kunnille, joissa maksuttoman ehkäisyn palvelua ei ole vielä kattavasti aloitettu tai joissa on merkittäviä kehittämistarpeita. Tulevan hyvinvointialueen muiden kuntien hakeutumista selviteltiin. Osalla ei ollut tietoa, osa ei vastannut eikä myöskään hyvinvointialueen valmistelusta saatu riittävästi tietoa. Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän perhesuunnitteluneuvolan tavoitteena on edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. Perhesuunnitteluneuvolasta saa yksilöllistä ohjausta raskauden ehkäisyyn ja seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvissä asioissa. Näitä ovat mm. ehkäisyn aloitus, suunnittelu ja ongelmat sekä ehkäisykontrollit, kierukoiden ja ehkäisykapseleiden asetukset ja poistot. Rahoituksen hakeminen olisi edellyttänyt ilmaisten ehkäisymenetelmien saatavuuden mahdollistamisen lisäksi tarkempaa suunnitelmaa ehkäisypalvelujen järjestämisestä, eikä se ollut mahdollista aikataulu huomoiden.

Perhe- ja psykososiaalisten palveluiden tulosaluejohtajan esitys:

Esitän, että Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä siirtyy tarjoamaan maksuttoman raskauden ehkäisyn, niin kondomit kuin hormonaalinen ehkäisy, maksutta alle 25-vuotiaille valtuustoaloitteen mukaisesti 1.1.2022 alkaen ja varautuu lisärahoitustarpeeseen loppupäätelmän mukaisesti.

Muutoksessa pidetään edelleen huolta hyvästä terveydenhuollon ammattilaisen toteuttamasta ehkäisyneuvonnasta.

Kuntayhtymän johtajan esitys:

Yhtymähallitus hyväksyy perhe- ja psykososiaalisten palveluiden tulosaluejohtajan esityksen.

Yhtymähallitus:

Keskustelun kuluessa puheenjohtaja Antero Aulakoski esitti, että yhtymähallitus hylkää kuntayhtymän johtajan päätösesityksen maksuttomasta ehkäisystä. Perustelut: Suomi ja seutukuntamme kärsii syntyvyyden voimakkaasta laskusta, joten en kannata päätösesitystä. Esitetty maksuton ehkäisy aiheuttaa merkittävän kuluerän hyvinvointikuntayhtymälle, joten esitys olisi tullut käsitellä osana ensi vuoden talousarviota eikä erillisenä päätösasiana. Maksuttomaan ehkäisyyn käytetyille määrärahoille olisi alueellamme tärkeämpää käyttöä; sillä olisi voitu palkata yksi käsipari lisää vaikkapa vanhusten hoitoon. Tiedossa ei ole myöskään se kuinka paljon esitys hyväksytyksi tullessaan aiheuttaa kustannuksia hyvinvointikuntayhtymälle.

Esitystä ei kannatettu.

Puheenjohtaja totesi, että keskustelun kuluessa on tehty kuntayhtymän johtajan esityksestä poikkeava esitys, mutta se kannattamattomana raukeaa.

Puheenjohtaja totesi, että yhtymähallitus on päättänyt hyväksyä kuntayhtymän johtajan esityksen.

Pöytäkirjaan merkittiin, että Aimo Karppinen poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn aikana klo 16.54.

Pöytäkirjaan merkittiin, että pöytäkirjan tarkastajana toimi Antti Tornberg tämän asian käsittelystä alkaen.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Nurkkala Ari

Päätösesitys

Esitetään kaupunginvaltuustolle:

Annetaan valtuustoaloitteeseen Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän yhtymähallituksen valmisteleva vastaus.

Todetaan asia aloitteena loppuun käsitellyksi.

Päätös

Hyväksyi esityksen.